

7. nyelvi feladatsor

Szólások, közmondások

1. Egészítsd ki az alábbi szólásokat egy-egy testrész nevével! Ügyelj a megfelelő toldalékolásra!

Írd a szólás jelentésének betűjelét a megfelelő helyre! Vigyázz, egy jelentés kimarad! Ügyelj a helyesírásra!

- a) a(z) jön ki A jelentés betűjele:
- b) húz vele A jelentés betűjele:
- c) kimutatja a(z) fehéret A jelentés betűjele:

A szólások jelentése:

- A) elárulja a gonosz szándékát
- B) unja
- C) kötözködik, beleköt valakibe, bosszant valakit
- D) tisztában van vele

2. Előfordul, hogy két szólásnak, közmondásnak hasonló a jelentése. A megadott példák közül a megfelelő helyre írd be a hasonló jelentésű szólások betűjelét! Vigyázz, három szólás kimarad!

a hasonló jelentés	az egyik szólás betűjele	a másik szólás betűjele
a) túlzásba esik		
b) gyanús dolgot csinál, gyanúsán viselkedik		
c) egyformák		

- A) Kenyérre lehet kenni. B) Átesik a ló másik oldalára. C) Az egyik 19, a másik egy híján 20.
 D) Valami van a füle mögött. E) Egyik kutya, másik eb. F) Kerülgeti, mint macska a forró kását.
 G) Nyílt kártyákkal játszik. H) Vaj van a fején. I) Túllő a célon.

3. Párosítsd a szólásokat a hozzájuk tartozó 2-2 jelentéssel! Vigyázz, 2 betűjelet (jelentést) nem lehet sehová sem beírni!

A szólások: A két megfelelő jelentés betűjele:

- a) Ami a szívén, az a száján.
- b) Megalszik a tej a szájában.
- c) A fogához veri a garast.

A lehetséges jelentések:

- A) pletykás E) sunyi B) fukar F) szókimondó C) málé G) tetzesza D) őszinte H) zsugori

4. Az alábbi szókapcsolatokat egy szóval is ki lehet fejezni. Írd a megfelelő szóalakot a pontvonalra!

- a) kiteszi a szűrét
- b) szedi a sátorfáját
- c) kígyót-békát kiabál rá

5. Az alábbi mondatok több ismert közmondás részeiből keveredtek össze. Ismerj fel közülük hármat, és írd le a teljes közmondásokat! Vigyázz, a rossz válaszokért pontlevonás jár!

„Akinek nem inge, az lel majd aranyat.
Kolbásznál több a nap, ajtó mögött helye,
Nem fér meg két dudás, maga esik bele.”

1. közmondás:

.....
.....

2. közmondás:

.....
.....

3. közmondás:

.....
.....

6. A következőkben egy-egy közmondás jelentését olvashatod. Írd le a közmondást, amelyben szerepeljen a segítségül megadott szó!

a) Többet ér a biztos kevés a bizonytalan soknál.

túzok:

.....

b) Az ember kitartó, szívós munkával érheti el a célját.

lassú:

.....

c) Amilyenek a szülők, olyanok a gyerekek is.

alma:

.....

7. a) Válaszd ki, hogy az alábbi szólások közül mikor melyik illik a következő élethelyzetekhez! Írd a táblázatba a helyzethez illő szólás betűjelét! Vigyázz, két betűt nem kell felhasználnod!

- A – Nem enged a negyvennyolcból.
- B – Két dudás nem fér meg egy csárdában.
- C – Egy fenékkal nem lehet két lovat megülni.
- D – Sok bába közt elvész a gyerek.
- E – Két szék közt a pad alá esik.

Találtunk két nagyszerű szállást is Balatonfüreden. Jó sokáig gondolkodtunk, melyiket válasszuk, s mire végre eldöntöttük, mindkettőt kiadták már másnak.	
Az osztályban egy ötfős csapat vállalta az osztálykirándulás megszervezését, de a vonatjegyek megvételéről egyikük sem gondoskodott, azt gondolva, hogy az a másik osztálytárs dolga.	
Ki legyen a diákönkormányzat két társelnöke? András és Gyuri is határozott, szókimondó egyéniségek, talán túlságosan is. Ritkán értenek egyet. Lehet, hogy egyiküknek mégis vissza kellene lépnie?	

8. Milyen állandósult szókapcsolatokra ismersz rá? Egészítsd ki a megadottakat a hiányzó szavakkal, majd írd melléjük a megfelelő jelentések betűjelét!

példa: törí a fejét = E

E: erősen gondolkodik, keresi a megoldást

inába =

arcizma =

..... a fogát valamire =

a haja szála..... =

A) nem mutat érzelmet, uralkodik magán

B) sértetlenül, épen megússza

C) elbátortalanodik

D) vágyik valamire, erősen kíván valamit

E) erősen gondolkodik, keresi a megoldást

F) egy értékes tárgyat erőszakkal elvesz

9. A következő, kevésbé ismert szólások és közmondások jelentését képszerűségük miatt meg lehet fejteni. Párosítsd mindegyiket az ismertebb megfelelőjével úgy, hogy a betűjelét (a nagybetűt) a mellette lévő pontsorra írod! Egy betűt csak egy helyre írhatsz!

Vigyázz, három nagybetű kimarad!

- a) Lencsét lapít.
- b) Szíve, szava egy.
- c) Madarat lehet vele fogatni.
- d) Más galambját célozta, a magáét lőtte.
- A) Aki másnak vermet ás, maga esik bele.
- B) Majd kibújik a bőréből.
- C) Szó szót követ.
- D) Ami a szívén, az a száján.
- E) Elmegy Kukutyinba zabot hegyezni.
- F) Ágyúval lő verebekre.
- G) Madarat tolláról, embert barátjáról.

10. Párosítsd a kifejezéseket a jelentésekkel! Válaszd ki, és írd a kifejezések mellé a pontozott vonalra a megfelelő számot! Vigyázz, három jelentés kimarad!

a) ujjat húz vele	1. utolér, elfog
b) a szeme sem áll jól	2. rossz híre van
c) leveszi róla a kezét	3. kiáll az igazáért
d) nyakon csíp	4. elszomorodik, szomorú lesz
e) ujjal mutogatnak rá	5. beleköt
	6. csintalan
	7. nem áll mellette
	8. kiválasztják

11. Az áll igét sokféle jelentésben használjuk. Egészítsd ki a minta alapján a szólásokat és kifejezéseket a megfelelő szavakkal úgy, hogy az áll ige szerepeljen mindegyik válaszodban!

Minta: szó nélkül távozik: valaki

valaki továbbáll

- a) illik hozzá: neki

- b) jól végzi a dolgát: a helyét
- c) felesel, reklamál, visszabeszél, szemtelenkedik: neki
- d) szerencsés, jól megy neki, nincs gondja: neki a
- e) kezeskedik valakiért, vállalja érte a felelősséget: valakiért

12. Találd ki, melyik szólásra gondoltunk! Megadjuk a szólás jelentését, és azt, hogy melyik az a kulcsszó, amelyiknek szerepelnie kell mindegyik szólásban.

Írd le a pontsorokra a szólásokat!

Pl.: kulcsszó az eb

Jelentés: makacsul ragaszkodik valamihez Szólás: köti az ebet a karóhoz

A következő szólások kulcsszava a kő.

Jelentés Szólás

- a) megkönnyebbült
- b) ugyanazon a véleményen vannak

13. Karikázd be a közmondások/szólások egyetlen helyes kiegészítését!

- A) Ki sokat markol, az kapzsi, keveset fog, nagyon ügyes.
- B) Bolond lyukból ne hallgasd a zajt, bolond szél fúj, bolond a szél.
- C) Aki másnak vermet ás, nagyon erős ember, magának is ásson egyet, maga esik bele.
- D) Sok beszédnek sose higgy, sok a vége, sok az alja.

14 Megadtuk négy szólás jelentését. Keresd meg a jelentéseknek megfelelő, de hiányos kifejezéseket a táblázat alatt! Írd a táblázatba a jelentésnek megfelelő kifejezés betűjelét, illetve vele egy sorba a kifejezésből hiányzó igét! Vigyázz, két hiányos kifejezéshez nem tartozik jelentés, ezeket nem kell kiegészítened!

A jelentések	A jelentésnek megfelelő betűjel	A kifejezésből hiányzó ige
a) összevissza beszél		
b) kényeztet		
c) rosszat mond róla, rágalmazza		
d) azonnal abbahagyja, félbehagyja		

A felhasználható kifejezések: A) égre-földre B) csapat-papot C) fűt-fát D) tücsköt-bogarat
E) tejbe-vajba F) kígyót-békát

15. Leírtuk egy-egy ismert közmondás jelentését, és megadjuk az eredeti közmondás kulcsszavát. Írd le a közmondást! pl.: Tanulni folyamatosan szükséges, sohasem késő. kulcsszó: PAP A közmondás: A jó pap holtig tanul.

a) Jobb híján elégedjünk meg azzal, amink van. SZAMÁR

A közmondás:

b) Ne költskezz anyagi erődön felül! TAKARÓ

A közmondás:

c) Ne kritizáld azt, amit ingyen kapsz! LÓ

A közmondás:

d) A hangoskodó, nagyszájú emberek nem szoktak veszélyesek lenni. NEM HARAP

A közmondás:

16. Találsz-e hibát a következő szövegekben, közmondásokban? Ha nem, tegyél pipát a mondat utáni pontsorra! Ha igen, akkor húzd alá a tévesen használt szót, és írd a pontvonalra a megfelelőt!

A) Megette már a kenyere héját.

B) Kétszer ad, aki gyorsan ad.

C) Átesik a szék másik oldalára.

D) Alkalom szüli a tolvajt.

E) Egy gólya nem csinál nyarat.